

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku G. A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do rekompensaty,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 grudnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 25 lipca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 lutego 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyznał G. A. emeryturę od 29 lutego 2016 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego, jednocześnie odmawiając przyznania mu prawa do rekompensaty.

Wyrokiem z dnia 1 grudnia 2016 r., sygn. akt VII U [...], Sąd Okręgowy w G. zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał pozwanego do ustalenia wysokości należnej ubezpieczonemu emerytury z uwzględnieniem rekompensaty z art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał m.in., że w dniu 1 lutego 2016 r. ubezpieczony, urodzony 30 kwietnia 1950 r., złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o emeryturę z rekompensatą, który zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją został - w zakresie żądania rekompensaty - załatwiony odmownie, bowiem pozwany stwierdził, że ubezpieczony nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 25 lipca 2017 r., sygn. akt III AUa [...], Sąd Apelacyjny

w [...] oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 1 grudnia 2016 r.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

I. naruszenie prawa materialnego: 1) art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.) przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w okolicznościach sprawy, a mianowicie przez przyjęcie przez Sąd II instancji, że pomimo zaistnienia negatywnej ustawowej przesłanki wyłączającej w postaci nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to i tak wnioskodawcy przysługuje rekompensata, o której mowa w art. 21 ust. 1 ww. ustawy; 2) art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.) przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w okolicznościach sprawy, a mianowicie przez przyjęcie przez Sąd II instancji, że wnioskodawcy przysługuje rekompensata, albowiem spełnił wymóg posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z FUS;

II. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 385 i art. 316 § 1 w związku z art. 233 § 1 i art. 245, art. 231, art. 228 § 1 i art. 234 k.p.c. w związku z art. 32 ust. 2 i 3 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) przez bezpodstawne przyjęcie, że fakty wyznaczające charakter pracy członka załogi statku morskiego są (w istocie) powszechnie znane i dlatego w zasadzie nie wymagają dowodu (art. 228 § 1 k.p.c.) oraz, że zatrudnienie na statku morskim w warunkach innych aniżeli przewidziane w art. 22 § 1 Kodeksu pracy (w ogóle) nie wchodzi w rachubę, gdyż charakter prawny pracowniczego zatrudnienia marynarzy, mógłby być podważany tylko wtedy, gdyby z ustalonych okoliczności sprawy wynikało, że sporna praca byłaby świadczona nieodpłatnie np. w ramach uprawiania turystyki albo przy braku pracowniczego podporządkowania np. na własnym statku morskim lub jako podmiot świadczący usługi turystyczne.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o:

1) uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lipca 2017 r. (sygn. akt III AUa [...]) i przekazanie sprawy do ponownego jej rozpoznania,

2) ewentualnie na wypadek uznania przez sąd, że nie zachodzi podstawa do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania - o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 lipca 2017 r. (sygn. akt III AUa [...]) i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania G. A. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. z dnia 29 lutego 2016 r., znak [...],

3) zasądzenie od wnioskodawcy G. A. kosztów postępowania kasacyjnego.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, albowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości w praktyce przy ich stosowaniu.

Jak wskazał, zgodnie z literalnym brzmieniem ust. 2 art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 965) rekompensata o której mowa w ust. 1 nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zatem rzeczywiste zaistnienie ww. negatywnej okoliczności, stanowi przesłankę eliminującą wnioskodawcę z katalogu osób uprawnionych do rekompensaty przewidzianej w art. 21 ust. ww. ustawy. Znaczenie dla oceny charakteru zatrudnienia ubezpieczonego ma fakt, że w spornych okresach możliwość zatrudniania obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych regulowały przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1989 r. o zatrudnieniu (Dz.U. Nr 75, poz. 446 ze zm.) oraz ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz.U. Nr 106, poz. 457 ze zm.), które stanowiły, że tego typu zatrudnienie jest realizowane na podstawie 1) umów międzynarodowych, 2) umów zawartych przez upoważnione jednostki kierujące (w analizowanym przypadku P. Spółkę z o.o. - nie była pracodawcą wnioskodawcy na terytorium Polski) z obywatelami polskimi, kierowanymi przez te jednostki do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych (w niniejszej sprawie nie zostały przedstawione żadne dowody stanowiące podstawę do stwierdzenia o łączących G. A. stosunkach pracy z armatorami zagranicznymi), 3) umów zawartych przez obywateli polskich z

pracodawcami zagranicznymi. Kierowanie do zatrudnienia za granicą przez upoważnione jednostki kierujące odbywało się na podstawie umów cywilnoprawnych zawieranych przez te jednostki z obywatelami polskimi. Umowy te określały między innymi jedynie podmiot zagraniczny, okres wykonania pracy zarobkowej, a także rodzaj oraz warunki pracy, wynagradzania i przysługujące osobie kierowanej ewentualnie dodatkowe świadczenia socjalne (art. 47 ust. 2). W myśl art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu - o ile umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej - udokumentowane okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych zaliczane są między innymi do okresów składkowych w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym i rodzinnym oraz o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przez podmiot będący pracodawcą. Przepisy te odnosiły się do zatrudnienia u pracodawców zagranicznych na podstawie stosunku pracy, dlatego też okresy wykonywania takiej pracy powinny być zaliczane do okresów pracy w szczególnych warunkach pod warunkiem zaistnienia faktycznego stosunku pracy łączącego armatora zagranicznego i osobę mającą do wykonania określoną pracę.

Wobec powyższego, w świetle przedstawionego stanu faktycznego i prawnego sprawy, zdaniem skarżącego organu rentowego zachodzi potrzeba wykładni przez Sąd Najwyższy zaskarżonych przepisów prawa materialnego. Wskazana kwestia prawna nie jest jednostkowym przypadkiem, a zatem jej rozstrzygnięcie będzie miało istotny wpływ na rozpoznanie podobnych spraw w przyszłości, a także będzie stanowiło doprecyzowanie w drodze wykładni sądowej obowiązujących w tym zakresie niespójnych i sprzecznych przepisów uchwalonych przez ustawodawcę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie kwalifikuje się do przyjęcia celem merytorycznego rozpoznania.

W sprawie nie zostało wykazane występowanie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne

wątpliwości.

Po pierwsze, zagadnienie prawne, na istnienie którego powołał się skarżący, w ogóle nie zostało sformułowane. Nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego samodzielne jego precyzowanie na podstawie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po drugie, kwestia możliwości zaliczenia marynarzom do pracy w szczególnych warunkach okresów zatrudnienia u obcych armatorów za pośrednictwem polskich firm, była już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego i nie budzi w tym zakresie żadnych wątpliwości. W wyroku z dnia 27 kwietnia 2010 r., II UK 329/09 (OSNP 2011 nr 19-20, poz. 262), Sąd Najwyższy stwierdził, że okresy wykonywania pracy w szczególnych warunkach u pracodawcy zagranicznego na podstawie skierowania upoważnionej polskiej instytucji kierującej pracowników do pracy za granicą, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce, mogą być uznane za składkowe okresy ubezpieczenia na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1c ustawy o emeryturach i rentach z FUS, natomiast poczynając od tej daty, okresy zatrudnienia u pracodawców zagranicznych mogą być uznane za składkowe okresy podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w Polsce, jeżeli zostały opłacone składki (art. 6 ust. 2 pkt 1d tej ustawy). Do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego, jeżeli są one uznane za okresy składkowe. W wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10 (LEX nr 589882), Sąd Najwyższy orzekł, że okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, pod warunkiem opłacenia składek w Polsce również na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe (art. 6 ust. 1 i 2 tej ustawy w związku z art. 7 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach

międzynarodowych (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 500/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 258, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., II UK 132/17, niepublikowane).

Z kolei w wyroku z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 196/15 (LEX nr 2044476) - co wydaje się być szczególnie istotne w świetle argumentacji skarżącego - Sąd Najwyższy potwierdził pracowniczy charakter zatrudniania omawianej grupy osób stwierdzając wprost, że marynarz zatrudniony na statku morskim (także obcej bandery) nie może wykonywać swoich obowiązków w reżimie innym niż pracowniczy. Również w powołanym już wyżej wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10, stwierdzono, że zatrudnienie marynarzy polega na wykonywaniu na statkach morskich odpłatnej pracy szczególnie podporządkowanej, co przesądza o jej pracowniczym charakterze. Sąd Najwyższy wyjaśnił - do czego zresztą odwołał się w przedmiotowej sprawie Sąd II instancji - że taki charakter prawny zatrudnienia marynarzy mógłby być podważony tylko wtedy, gdyby z ustalonych okoliczności sprawy wynikało, iż sporna praca była świadczona nieodpłatnie, np. w ramach uprawiania turystyki albo przy braku pracowniczego podporządkowania (np. na własnym statku morskim lub jako podmiot świadczący usługi artystyczne lub inne).

Co więcej, Sąd II instancji ustalił i stwierdził wprost, że zatrudnienie wnioskodawcy w spornych okresach bezsprzecznie nosiło cechy stosunku pracy. Kwestionowanie zaś w skardze kasacyjnej ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd II instancji jest niedopuszczalne.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.